

Talousarvioesitys/ YM:n pääluokka 35 vuodelle 2022
erityisesti Saaristomeren ja Itämeren suojelun
näkökulmasta

27.10.2021
Marjukka Porvari

Itämeren ja Saaristomeren tila sekä hallituksen tavoitteet ja Suomen vesiensuojeluvuorot

- Suomi on kaukana Itämeren hyvän tilan edellyttämästä kuormitustasosta etenkin fosforin suhteen.
- Maatalouden osuus Suomen ihmisperäisestä fosforikuormituksesta Itämereen on lähes 70 % ja Saaristomereen 87%.
- Fosfori kertyy maahan ja vanhojen peltoihin kertyneiden ylilannoitusvarantojen purku on välttämätöntä, jos maatalouden ravinnevalumia halutaan pysyvästi vähentää.

TAVOITTEET

- Hallitusohjelma: ”Suomessa jatketaan tehostettua Itämeren ja vesiensuojelun ohjelmaa vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi.”
- Hallituksen puoliväliriihi 2021: ”Saaristomero-ohjelman tavoitteena on vähentää Saaristomeren valuma-alueen hajakuormitusta niin, että alue saadaan pois Itämeren suojelukomission (HELCOM) pahimpien kuormittajien hot spot -listalta viimeistään vuonna 2027.”
- HELCOMin Itämeren suojelun ohjelman ravinnepäästävähennystavoitteet vuoteen 2030
- Vesipuitedirektiivin velvoittama vesistöjen ja rannikkovesien hyvän tilan saavuttaminen vuoteen 2027
- Ympäristöministeriön yhteiskunnallisen vaikuttavuuden tavoite: ”Itämeren ja vesien hyvä tila on saavutettu”

Mitä tulee tehdä tavoitteiden saavuttamiseksi erityisesti Saaristomerellä?

1. Fosforikuormituksen välitön leikkaaminen **nopeavaikutteisilla maanparannusaineisiin perustuvilla toimilla.**
2. Korkeaa fosforikuormitusta aiheuttavan juurisyyn, **lantafosforin ylimäärän purku eläintuotantovaltaisilta alueilta**

Nopeavaikutteiset maanparannusaineet: kipsi, kalkki ja kuituliete

- Peltojen kipsikäsittelyä, joka on erityisesti Itämeren valuma-alueelle soveltuva toimenpide, on Suomessa tutkittu yli kymmenen vuoden ajan sekä laboratorio-olosuhteissa että lukuisissa peltomittakaavan kokeissa, ja sen on todettu vähentävän kustannustehokkaasti pelloilta valuvan fosforikuormituksen alle puoleen ilman sadon alenemista tai muita haitallisia sivuvaikutuksia
- Muita maanparannusaineita, rakennekalkkia ja kuitulietteitä, on tutkittu laboratorio-olosuhteissa, mutta peltomittakaavan kokeet ovat vielä kesken
- Toimien vaikuttavuuden todentamiseksi ja ennalta-arvaamattomien sivuvaikutusten estämiseksi on tärkeää saattaa rakennekalkin ja kuitulietteen tutkimukset loppuun ennen niiden laajamittaista käyttöönottoa
- Rakennekalkkiin liittyy myös rahoituksellinen ongelma, koska se on pellon tuottavuutta lisäävä toimenpide ja siksi sen julkinen tukeminen saattaa olla EU:n valtiontukisäännösten vastaista.

1. Fosforikuormituksen välitön leikkaaminen nopeavaikutteisilla maanparannusaineisiin perustuvilla toimilla ja TAE/ pääluokka 35

- Peltojen kipsikäsittelyä ehdotetaan rahoitettavaksi 2022 YM:n pääluokasta 35 koko rannikkoalueella yhteensä 10 milj. eurolla koronaelpymisrahoituksella. Koko 15 milj. € elpymisrahoitus peltojen kipsikäsittelyyn kohdennettaneen toimeen 2022–2023.
- Jotta Saaristomeri saataisiin pois Hot Spot -listalta vuoteen 2027 mennessä, pitäisi alueen peltoja käsitellä maanparannusaineilla 150 000 ha. Vesiensuojelun tehostamisohjelmassa on käsitelty 2020-2021 alle 20 000 ha peltoja.
- Tällä 10 000 ha vuodessa tahdilla elpymisrahoituksella saadaan kipsikäsiteltyä 2023 loppuun mennessä alle 1/3 tavoitealasta, mikä ei riitä Saaristomeren poistamiseen Hot Spot -listalta.
- Siksi kipsikäsittelyä pitää jatkaa vuosina 2024–2027 ja tämän vuoksi sen sisällyttäminen CAP-ohjelman ei-tuotannollisiin tukiin on tärkeää.
- Kustannukset vesiensuojelun tehostamisohjelman ja elpymisohjelman rahoituksen ulkopuolelle jäävän 110 000 ha peltopinta-alan käsittelystä ovat kipsillä yhteensä 24 milj. €
- Jos esimerkiksi puolet tästä pinta-alasta käsitellään rakennekalkilla tai kuitulietteellä, on kokonaiskustannus koko peltopinta-alan käsittelystä 36–48 milj. € (Arvio perustuu RAKUVE- ja Samassa Vedessä -hankkeisiin)
- Saaristomeren ulkopuolella kipsikäsittely kannattaa keskittää korkeakuormitteisiin peltoihin, koska tutkimusten mukaan kipsi leikkaa aina 50% kuormituksesta. Satakunnan alueella on manner-Suomen korkeimmat peltojen fosforiluvut ja Selkämeren tila on heikentynyt vuosia.

2. Lantafosforin ylimäärän purku eläintuotantovaltaisilta alueilta ja TAE/pääluokka 35

- Talousarvioesityksessä on kohdennettu ravinnekierrätykseen 3 milj. € elpymisrahoitusta ja lisäksi määrittelemätön summa rahoitusta ”Itämeren ja vesiensuojelun edistäminen” -ympäristömenoista, joiden kokonaisrahoitus on 4,3 milj. €. TAE:ssa ei ole avattu rahoituksen käyttöä
- Viimeisten kymmenen vuoden ajan RAKI-rahoituksella on kehitetty erilaisia teknologioita, lantapörssejä ja informaatiota lantaravinteiden käyttöön, mutta nähdäksemme näillä ei voida ratkaista lantaravinteiden vähäisen kierrätyksen ongelmaa.
- JNS:n Lantakierrätyshankkeen perusteella, erotustekniikasta ja kuljetuskustannuksista riippuen lantafosfori tulee kasvinviljelijälle 7–10 kertaa mineraalifosforia kalliimmaksi, eikä lantafosforin kierrättäminen ole siten kannattavaa ilman taloudellista tukea ja valtion väliintuloa. Ravinteiden kierrätyksen rahoitus tulisi ohjata tämän kannustinongelman ratkaisuun, etenkin jos toimea ei saada CAP-ohjelmaan.

2. Lantafosforin ylimäärän purku eläintuotantovaltaisilta alueilta ja CAP

- Nykyiseen CAP-ohjelmaan ja siten 2022 TAE:n pääluokan 30 ympäristökorvauksiin (momentti 43.) sisältyvä ”Ravinteiden ja orgaanisten aineiden kierrättäminen ”-toimi on jäänyt vähäiselle käytölle, koska vaadittu lannan levitysmäärä on niin suuri, että ympäristökorvauksen fosforirajat ylittyvät.
- Uuteen CAP-ohjelmaan tuki tulee rakentaa niin, että ”Kiertotalouden edistäminen” – toimenpiteessä vaihtoehtona ehdotetulle 10 m³/ha vaatimukselle, joka on edelleen liian korkea prosessoiduille ravinteille ja siipikarjan lannalle, on siirrettyyn fosforimäärään perustuva tuki ja samalla lantafosforin kierrätyksen kohdentaminen erityisesti matalan fosforitason pelloille.
- Koko Saaristomeren ja Selkämeren alueen lantaravinneongelman ratkaiseminen maksaisi 8 €/kg P tukitasolla 4 milj. €/v, millä mahdollistetaan 500 000 kg fosforin siirtäminen pois Saaristomeren alueelta. Koko CAP-tukikauden 2023–2027 aikana kustannukset olisivat noin 20 miljoonaa euroa.
- Laajentamalla tuki koko maahan voitaisiin ratkaista myös ilmastopäästöjen kannalta keskeinen turvepeltojen raivauksen ongelma, jonka juurisyy on lannan liian suuri määrä tietyillä Pohjanmaan alueilla.

MMM:n ja YM:n valmistelussa oleva fosforiasetus

- Koska nykyisin ympäristökorvauksen ehtona olleista fosforin lannoitusrajoista luovutaan vuonna 2023, CAP-ohjelman kanssa samanaikaisesti valmisteltava lannoitelaki ja erityisesti sen alainen valtioneuvoston asetus fosforin sääntelystä ovat avainasemassa Saaristomeren, Itämeren ja sisävesien ravinnekuormituksen tulevassa tasossa.
- On oleellista, että fosforiasetukseen lannoitukselle asetettavat rajat ovat riittävän tiukat eli vähintään ympäristökorvauksen ehtona olleiden rajojen tasoiset ilman ns. lantapoikkeusta.
- Ilman riittävän tiukkaa lainsäädännöllistä ”perälautaa” kannustinpohjaiset toimet lantafosforiongelman ratkaisemiseksi eivät ole riittäviä.

Muut TAE:n maatalouden vesiensuojelutoimet

- Nykyisestä ympäristökorvausjärjestelmästä sekä ei-tuotannollisista tuista (TAE:n pääluokan 30 momentti 43.) rahoitettuja ”aktiivisia” vesiensuojelutoimia ovat lähinnä suojakaistat, talviaikainen kasvipeitteisyys sekä kosteikot.
- Suojakaistoja ja talviaikaista kasvipeitteisyyttä on jo paljon käytössä etenkin Saaristomeren valuma-alueella ja lisäisten kuormitusvähennysten saavuttaminen niillä on vaikeaa. Molemmat myös lisäävät liuenneen fosforin valumaa. CAP-ehdotuksessa on heikennetty suojakaistatoimenpidettä poistamalla valtaojien varrelta yhden metrin suojakaistavaatimus.
- Kosteikkoinvestointien vesiensuojelullinen tehokkuus on epävarma ja parhaimmillaankin melko vähäinen. Hyötyä saadaan lähinnä biodiversiteetin ja tulvahuippujen hallinnan kannalta.

Maataloustuet ylläpitävät suurta peltopinta-alaa ja korkeaa kuormitusta

- TAE:n pääluokan 30 momentin 41. EU-tulotuki ja -markkinatuki, mutta etenkin hehtaaripohjaiset tuet kuten 43. momentin ympäristökorvaukset sekä momentin 44. luonnonhaittakorvaukset edistävät osaltaan maatalousmaan tehotonta viljelyä ja pitämistä viljelykäytössä tukien saamiseksi, mikä kasvattaa peltopinta-alaa ja pelloilta tulevan ravinnekuormituksen suuruutta
- Tuottamattomien ja vajaasti käytettyjen peltujen ostaminen pois käytöstä nykyisten tukien suuruisella vuosikompensaatiolla ja esim. metsittäminen vaikuttaisi huomattavasti enemmän ympäristökuormitukseen kuin monet nykyisistä ympäristötoimista, joilla yritetään hillitä peltomaalta tulevia vesistö- ja ilmastopäästöjä.

Vesiensuojelutoimien on perustuttava tieteelliseen tutkimukseen ja vertaisarvioituun tietoon

- On tärkeää ohjata yhteiskunnan resurssit niin, että käytetyt keinot omaavat riittävän tieteellisen pohjan (vertaisarvioidut ja julkaistut tutkimukset) ja että niitä on testattu riittävän pitkään myös kenttäolosuhteissa, jolloin toimien käytännön toteutettavuus ja vaikuttavuus on voitu todentaa myös todellisissa olosuhteissa.
- Esimerkiksi säätösalaajitukseen tehdyistä investoinneista osa on mennyt hukkaan, koska järjestelmien käyttö edellyttää sellaista jatkuvaa tarkkailua ja valvontaa, jota viljelijöiden on hankala toteuttaa.
- Vesienhoidon todennettuina toimenpiteinä viedään eteenpäin toimia, joiden tosiasiallisesta vaikuttavuudesta ja toteutettavuudesta ei ole vielä riittävästi tietoa. Tällöin voidaan päätyä tilanteeseen, että yritetään vähentää ravinnekuormitusta mutta ei saada aikaan vähenemisiä tai jopa lisätään kuormitusta.
- Osassa menetelmistä vaikutus ravinnepäästöihin on todentamatta ja niillä saattaa olla haitallisia vaikutuksia mm. vesistöjen biodiversiteettiin (esimerkiksi tietyt ”kokonaisvaltaisen vesienhallinnan” toimet)

www.johnnurmisenosaatio.fi

@johnnurmisenosaatio

Kuva: Lasse Hendriks